

metaFORA

po HAIKUj

preDRAMAMI se

NAGRAJENI PRISPEVKI

2017/18

V Mestni knjižnici Ljubljana mladim med 15. in 25. letom ponujamo priložnost za izražanje kreativnosti na področju literarnega ustvarjanja in jih vabimo k sodelovanju k natečajem za: kratko zgodbo **metaFORA**, haiku poezijo s fotografijo **poHAIKUJ** ter dramsko delo **preDRAMl se**.

Z natečajem za najboljšo kratko zgodbo metaFORA smo vzpostavili projekt mednarodnega sodelovanja s Knjižnico Vladimira Nazora – Knjižnice grada Zagreba, kjer tovrstni natečaj pripravljajo že vrsto let. V Mestni knjižnici Ljubljana smo metaFORO prvič izvedli v letu 2017 in prejeli 41 kratkih zgodb, na razpisano temo fantastike, grozljivke in utopije. Isto leto smo pripravili natečaj poHAIKUJ in prejeli 16 haiku poezij s fotografijami.

Odzivnost mladih, ki je zrasla iz prgišča želje po spodbujanju kreativnosti, nas je opogumila, da smo v sezoni 2017/18 zaobjeli tri temeljne tipe literarnega izražanja in jih povezali v natečaj pod skupnim imenom Oddaj na natečaj v MKL. Natečaju metaFORA za najboljšo kratko urbano zgodbo ter natečaju poHAIKUJ haiku poezije s fotografijo smo dodali še natečaj dramskega pisanja preDRAMl se, slednjega v znamenju 100. obletnice smrti pisatelja in dramatika Ivana Cankarja.

Razpisi vseh treh natečajev so bili odprti od 15. novembra 2017 do 15. marca 2018. Knjižica vsebuje nagrajene prispevke.

Vsebina

- 2 metaFORA 2018 – Urbana zgodba**
4 Primož Vidovič: Inšpektor Fuchs in njegova mavzerka
7 Aljoša Toplak: Komad tega prekrasnega večera
11 Katja Gornik: Mesto
- 15 poHAIKUj 2018 – Haiku & fotografija**
19 Martina Potočnik
19 Johana Štefančič
19 Lenart Tomažič
20 Ana Skobe
20 Eva Ule
20 Arijana Birsa
21 Peter Berkopec
21 Žan Ticijan Dolar
- 22 preDRAMi se 2018 – Ivan Cankar**
24 Job Fridl Jarč: Variacija na Pohujšanje – Geslo – Ljubim roko
31 Nina Jelovšek: Zlati brki
38 Maruša Sirc: Pohujšanje v dolini ljubljanski

Urbana zgodba

Na natečaj za najboljšo kratko zgodbo metaFORA 2018 – Urbana zgodba, ki ga je Mestna knjižnica Ljubljana razpisala v sodelovanju s Knjižnico Vladimira Nazora – Knjižnice grada Zagreba, je prispelo 42 kratkih zgodb avtoric (27) in avtorjev (15) iz celotne Slovenije.

Žirija:

Marjana Moškrič – pisateljica in knjižničarka

Gaja Kos – kritičarka, publicistka in prevajalka

Damjan Zorc – prevajalec in lektor

Martin Justin – zmagovalec natečaja metaFORA 2017

Nagrajenci:

1. Primož Vidovič: Inšpektor Fuchs in njegova mavzerka

Kratko zgodbo odlikujejo izvirnost, prepričljiv pripovedni svet, dobra dramaturgija ter slogovna spretnost in učinkovitost. Kljub temu, da se zgodba dogaja v neznanem mestu na začetku prejšnjega stoletja, je konec zelo aktualen.

2. Aljoša Toplak: Komad tega prekrasnega večera

Komad tega prekrasnega večera odlikuje odlična dvodelna kompozicija, ki se kaže v razmerju med dogajanjem tukaj in zdaj (priprava na koncert, igranje otrok ob vodnjaku ...) ter tam in nekoč (zamujeno življenje v mestu). Dialog med očetom in sinom je prepričljiv, prav tako vzdusje poletnega, lenobnega večera ob morju. V zgodbi je ujet razpoloženski nostalgični ton, ki spretno krmari med svetom, ki je nekoč bil, in hitrim svetom, v katerega smo pahnjeni danes.

3. Katja Gornik: Mesto

Kratko zgodbo Mesto odlikuje spreten slog pisanja, ki s postopnim podajanjem informacij zvišuje napetost ter v pripovedi pušča vrzeli, ki jih bralec lahko zapolni z lastno interpretacijo; hkrati pa zgodba ostaja konsistentna. Tesnobno, moreče vzdušje v zgodbi ter odprt konec poskrbita za to, da pripoved ostane v bralčevih mislih tudi po koncu branja.

Vzporedno se je zaključil tudi natečaj za kratko zgodbo URBANA metaFORA 2018 na Hrvaškem. Knjižnica Vladimira Nazora – Knjižnice grada Zagreba, ki je avtorica projekta metaFORA. Žirijo so sestavljali Ludwig Bauer, Rade Jarak, Natalija Miletić, Tanja Radović in Srebrenka Peregrin.

Primož Vidovič

Inšpektor Fuchs in njegova mavzerka

Magovskemu inšpektorju Friedrichu Fuchsu se je petnajstega maja leta 1929 življenje zazdelo nesmiselno, zato si je glavo prestrelil z 32-kalibrsko mavzerko. Pred tem neljubim dogodkom se je inšpektor Fuchs ukvarjal z najtežjim primerom, kar mu jih je poklicno življenje dalo. Vajen je bil kultistov, čaroblaznežev, vampirjev, volkodlakov in druge zalege, kar jih je magija spravila na svet. Ti so bili na vsakodnevnem urniku inšpektorjev njegove baže. A tako kot vsak človek, ki se navadi neke običajnosti, tudi on ni niti želel niti pričakoval izjem.

Pred tremi meseci so miličniki prijeli čudaka, ki je napadel neko gospo. Ko so ga izpraševali, niso mogli od njega dobiti ničesar uporabnega. Blebetal je brez reda in pameti, proizvajal čudne zvoke, božjastno trzal, nazadnje pa se je z miličnikovo pištolo, ki jo je sunil, ustrelil. Inšpektor Fuchs je takrat primer zavrnil, ker je menil, da gre pač za norca.

A potem je podobnih primerov bilo vedno več. Po mestu so klili norci in zlasti po mraku napadali meščane, nekaj pa so jih našli brutalno samomorjenih; nek osebek si je glavo lastnoročno razbil s kamnom, drugi si je odprl trup in iztrgal srce. Psihiatrične ordinacije so kmalu zapolnile kapacitete, stroka pa je ugotovila, da oboleli izkazujejo nekaj podobnega shizofreniji. Ker izvora epidemije niso znali pojasniti, je svetnik Albrecht B***** inšpektorju Fuchsu osebno naročil, naj razišče zadevo, zakaj sumil je, da je na delu magija.

Inšpektor je primer naposled sprejel in poslal svojo ekipo na delo. Z ulic in umobolnic so pobrali vrsto simptomatičnih pri-

merkov. Psihiatra dr. Jensa H*****, ki je delal na Inštitutu za magična obolenja v B*****, so povabili, da je bolnike preučil. Razporedil jih je v različne faze obolenja; tisti v začetnih so imeli le težave s sledenjem svojim mislim, s samopodobo in z depresivnostjo. To je hitro postalo kronično, nakar so pričeli postajati paranoični in halucinirati. Nadalje se je začela krhati jezikovna zmožnost, ki se je izrodila v živalske zvoke. V vseh primerih se je v osebk v zadnji fazi porajal bodisi močan gon po samomorjenju bodisi po morjenju.

Razmere so se iz dneva v dan hujšale, tako da je bilo treba vzpostaviti karantene za obolele. Javnost je bila nasršena proti inšpektorju Fuchsu, ki zadevi ni in ni mogel priti do dna. Verniki so trdili, da se ljudem blede, ker jih je Bog zapustil, brezverci, da gre za obliko religiozne blaznosti, kmetje na deželi, da je to kvarni vpliv mestnega življenja – skratka, prav vsak je imel svojo teorijo.

Inšpektorju Fuchsu ni preostalo nič drugega, kot da sredi noči z ekipo, zaščiten z antimagičnim serumom, gre na ulice in v času policijske ure najde vir zla. Tisto noč ni bilo razen mačk in podgan v mestu srečati ali slišati ničesar.

Učinek antimagičnega seruma je bil že tik pred tem, da se izteče, ko je inšpektor Fuchs v neki zapuščeni ulici zaslišal šepet. Kolegi ga niti niso videli, da je odtaval, ko so zaslišali krik. Izvedenec za magične fenomene dr. Lars E***** je bil prvi na mestu. Tam je zagledal inšpektorja Fuchsa, ki se je sesedel sredi ulice, okrog njega pa se je plazila črna plinasta lovka. Medtem ko so kolegi poskrbeli za inšpektorja Fuchsa, je izvedenec za magične fenomene dr. Lars E***** na lovke vrgel mrežo iz adamantija in jih tako onesposobil.

Izkazalo se je, da so pripadale demonu, vrste daemon diaphoricus, latinsko za »tisti, ki deli razpoko«. Demon je takole zmešal možgane ljudi, da v življenju več niso mogli najti nobenega smisla. Psihiater dr. Jens H***** je v sodelovanju z omenjenim dr. Larsom

E***** ugotovil, da se je daemon diaphoricus prisesal najraje na ljudi, ki so že imeli določene nesrečne predispozicije. Najprej se je nezmožnost smislotvorja pojavila na bivanjski ravni, potem pa se je poglobljala, dokler bolnik ni mogel v smiselne podobe tvoriti niti stvari, ki jih je videl ali slišal, niti ni mogel smisla prepoznavati v mislih ali jeziku, tako da je recimo videl samo razlivajoče se like namesto predmetov in slišal brezciljno prepevanje namesto besed. Diaforična shizofrenija, je napisal dr. Jens H***** v svojih Predavanjih o simbolnih formah, se lahko razreši samo skozi ekstrapokalno agresijo, ki s pomočjo adrenalina razpršene mentalne formacije zgosti v nekaj obvladljivega, ali pa s samomorom. Da se je demon pojavljal skoraj izključno v mestih, je dr. Jens H***** pripisal temu, da je v mestih, kjer je človek oddaljen tako od Boga kot od narave, težje doseči duševno ravnovesje, več je stresa in je zategadelj večja labilnost.

Kriza se s tem ni končala, kajti demoni so nastajali hitreje, kot so jih mogli krotiti. Začasna rešitev je bila, da so vse ljudi s psihiatričnimi kartotekami zaprli v karantene. Šele po nekaj mesecih so iznašli neke vrste cepivo, da so namreč s hipnozo -- fuksistično hipnozo, kakor se je inšpektorja Fuchsa spomnil dr. Jens H***** -- ljudem sugestirali nek jasno opredeljen življenjski smisel, pač glede na njihov karakter; religioznežem so povrnili vero v Boga, učenjake prepričali, da modroslovje in znanost vendarle držita vodo, nacionalistom so vrnili narod, za rajo pa zgradili lunapark. Seveda, je dejal dr. Jens H***** v nekem intervjuju, se zna zgoditi, da demon razvije odpornost na varovala fuksistične hipnoze, takrat bo kriza, da, ampak za zdaj so ljudje zadovoljni, nima se smisla zdaj s tem obremenjevati.

Aljoša Toplak

Komad tega prekrasnega večera

Glasno frfotanje se je razleglo po trgu, ko je starka raztrosila drobtine. Vsa sključena je sedela ob vodnjaku in z radostnimi očmi opazovala otroke, ki so se podili za pticami. Poletno sonce je tonilo za visokimi stavbami, da je svet pod zlatim nebom posivel. Ljudje so postali motne sence okoli svetlečega vodnjaka, kamor se je ujemala blaga svetloba neba.

Na drugi strani je odmeval krohot. Obsijani s soncem so si rumeni delavci izmenjevali šale in postavljali visok oder. Bel kombi je previdno piskal in se pomikal proti odru. Odprta vrata so razkazovala zvočnike in razne inštrumente.

»Dovolj!« je zaklical mladenič, z roko iztegnjeno visoko v zrak, nakar je vozilo zamrznilo na mestu. Delavci so se molče ozrli.

Trg bi preplavila tišina, ko ne bi bilo otrok, ki so vrešče tekali okoli vodnjaka. Majhna punčka je zacvilila, ko je golob vzletel in jo oplazil po kolenu. Ostali otroci so se vzhičeno smejali. Pokrila si je glavo in počepnila.

»Kaj razmišljaš?« me je vprašal stari. Čepel je na stari stojnici in se cukal za ovratnik. Prepoten od zatohlega popoldneva se je zdaj hvaležno nastavljal lahni sapi, ki je vela čez trg.

Skomignil sem.

Stari je razgalil svoje zobe. »Veš, ko sem prvič prišel na obalo ... To je moralo biti leta 95–«

»Glej.« sem rekel in pokazal na bobne, ki so jih nosili na oder. »Sem rekel, da bo koncert.«

»Aha.« Popraskal se je po glavi. »Pa res.«

Zaslišalo se je šumenje papirnate vrečke. Starka je pospravila drobtine in zavzdihnila. Zlat lesket vodnjaka je požiral prizor, da je bila majhna postava nerazločna siva motnja na ozadju padajoče vode.

»Pa res, imaš prav,« je ponovil. »Imaš prav ... So tile naši?«

Srebrni okvir bobnov je medtem, ko so ga postavljali, odbijal eksplozije svetlobe. Nek mladenič s kitaro je ukazovalno mahal po odru.

Pokimal sem. »Matej in ostali.«

»S srednje?«

Spet sem pokimal.

»Aha. Lepo.« Nekaj časa je molčal. »Veš, tu ti ne bo tako slabo. Si že pogrešal dom, kaj?« Ko nisem odgovoril, je nadaljeval: »Ljubljana je tako ... depresivna, kajne? Tukaj so stvari mnogo bolj preproste. Neskončno morje, vroče sonce in mir. Veliko miru. Saj to rabite, vi filozofi?«

»Recimo.«

Kitarist na odru je začel preizkušati ozvočenje. Brenkanje se je širilo po trgu.

»Tukaj so stvari mnogo bolj preproste,« se je ponavljal stari. »Dnevi so daljši in bolj polni. Prisluhni utripu mesta. Tako počasen in spokojen je. Kot da bi narekoval: 'V redu je. Živi počasi. Nikamor se ne mudi.' In prav ima, res se nam ne.«

Tenko sem se nasmehnil. »Zdaj pa že ti filozofiraš.«

»Jah ...« Stari je skomignil. »Hočem, da razumeš spremembo svojega okolja. Nikoli se ne spremeni zgolj okolje ...«

»Kako to misliš?«

»No ... Tam si bil tako ...« Pomolčal je.

»Nesrečen?« sem predlagal.

»Da,« je zavzdihnil stari. »Nesrečen.«

Usekali so bobni. »Pozdravljene spoštovane dame, gospodje,« so brenčali zvočniki. Kitarist je govoril v mikrofona: »Mi smo Hudih pet in zdaj boste slišali eno tonsko vajo, potem pa bomo počasi začeli poživljati ta večer z živahnimi komadi rock glasbe. Lepo ste vabljeni, da ostanete z nami.« Zabrenkal je na struno in obrnil vijak na glavi kitare.

»Je to Matej?«

Pokimal sem.

»Se nič več ne slišita?«

»Ne.«

»Aja.« Stari se je popraskal. »No, kar sem želel reči ... Ljudje smo nesrečni, ko nismo uglašeni s svetom. Ko se svet giblje prehitro – ali prepočasi.«

Zavzdihnil sem. »Ne veš kako je, oče.«

»Ne, ne vem,« je priznal. »Preprosto ne vem, kako je biti tako zelo nesrečen. Ne morem vedeti. In mi je žal, da je tako.«

»Ja. Ampak tako pač je.«

»No, ampak ni treba, da je. To ni samo sprememba okolja. Tukaj si odrasel. Svoje srce si uglasil po ritmu šumečega morja. Po lenobnem ritmu te stare tržnice. Po soncu, ki je vroče pripekalo od jutra do večera.«

»Res verjameš, da bo to rešilo vse probleme, kaj?« sem zadržljivo vprašal. »Bolan sem.«

»Vem, fant,« je rekel. »Vem. Ampak ... boleznim duha iščem duševnega zdravila. Bil si tako zelo nesrečen, v Ljubljani. Izgubil si se v viharju dela, ne da bi si vzel trenutek zase. Vse se je gibalo tako hitro. In si zmeraj mislil, da se ti je mudilo. Tukaj bo drugače.«

»Kaj pa bo drugače? Trpinčil se bom, da sem zavrgel študij.«

»Ne. Prisluhnil boš okolju in spoznal, da se z njim končno počutiš kot eno. Pozabil boš na skrbi in ga opazoval, se izgubil v trenutku. Užival vsak dan, ne da bi se trpinčil s celoto tega življenja.«

Zavzdihnil sem.

Starka ob vodnjaku je počasi vstala in se sklonjeno odpravila proti otrokom. »Izabela!« je zaklicala in majhna punčka ji je že tekla naproti.

Zlato neba je nežno pronicalo skozi špranje visokih stavb, nežno se je lesketalo v zdaj mračnemu vodnjaku. Namesto vode so pršeli zlati bliski svetlobe.

Delavci so naložili svoj kombi in se polni donečega smeha odpravili do terase kavarne.

»Prav, pa kar začnimo s prvim komadom tega prekrasnega večera.«

»Veš,« sem priznal, »na nek način to že ves čas počnem.«

Katja Gornik

Mesto

»Pozdravljena, mati!« je zaklical, ko je vstopil v hišo. Pred njim se je odprl prostor, podoben beznici, kjer so ležale izpraznjene steklenice alkohola, plesniva hrana in obleke. Soba je tako zaudarjala, da si je z roko prekril nos in namrščil obrvi.

»Čakaj, takoj pridem!« je zadonel močan ženski glas iz sosednje sobe. »Samo ključe vhodnih vrat moram poiskati.«

»Potrebuješ pomoč?« je previdno vprašal.

»Ne, ne. Čakaj!« je zavpila, v tistem pa je nekaj močno udarilo ob tla in se razbilo.

»Mati!« je zakričal in se pognal v sosednjo sobo. Zagledal jo je, s hrbotom obrnjeno proč, na tleh pa so ležale razbitine steklene vaze.

»Dobro je, bom potem poskrbela za to. Pozna sva,« je zamomljala in pohitela proti vhodnim vratom.

V tišini ji je sledil.

»Pozna sva,« je ponovila, ko je zaklepala vrata.

Vzela sta pot pod noge. Nebo se je mešalo v odtenkih nevarne sivine, ki bi lahko vsak čas priklicala naliv. On je prazno zrl predse, njej pa so se oči zbegano sprehajale naokoli in se ustavile šele na njegovem obrazu. Iz njenih ust so zadonele besede: »Razočarana sem, ker te nikoli ni domov.«

Zavzdihnil je: »No, potem te bodo naslednje besede še dodatno potrle.« Svoje oči je nameril v njene: »Tokrat prihajam zadnjič.«

»Se mi je zdelo,« je užaljeno odvrnila.

»Resno mislim.«

»K vragu, dežnik sem pozabila,« ga je jezno prekinila. Ker iz njegovih ust ni bilo odgovora, je z nesramnim tonom nadaljevala: »Molčiš, a? Kako bi govoril, ko pa niti našega jezika ne uporabljaš več.«

»Zdravim se,« je odvrnil in gledal v tla.

»Česa?« je zavila z očmi.

»Maternega jezika, mati,« je odvrnil.

»Ubožec,« je rezko pripomnila.

Prispela sta do prostorov nekdanje pokrite tržnice, kamor so vojaki zjutraj prinesli trupla v vrečah za smeti in jih kot razstavne eksponate razgrnili po prostoru. Prebivalci so popoldan lahko prišli na ogled, da bi vojaki z njihovo pomočjo lahko identificirali umrle.

»No, pojdi poiskat brata,« je rekla, ko si je pred vhodom v dvorano prižgala cigareto.

»Kaj?« je presenečeno izdaval.

»Kaj, kaj? Si gluha?« je rezko odvrnila.

»Da naj grem sam pogledat?« je ogorčeno zakričal.

»Tvoja kri, tvoja boleš. Težki časi so, ne bodi no tak otrok,« je rekla, ga mrko pogledala in puhnila dim.

Nekaj časa je zaprepadeno zrl vanjo, nato pa odšel noter in tam zagledal množico ljudi, ki je točila solze, se sesedala na tla, krilila z rokami in kričala. Le redki posamezniki so hladno prihajali in odhajali. Zaudarjalo je po smrti. Hodil je naokrog in si ogledoval trupla. 'Ni on', je večkrat olajšano izdihnil. Premikal se je naprej, v mislih ponavljal svojo mantro 'Ni on', dokler ga na neki točki ni zagledal. Ležal je v kotu med dvema starejšima možakarjema. Niti oči mu niso zaprli. Pokleknil je k njemu in ga prijel za roko.

»Jaz...« je začel. Gledal je strelno rano na njegovem temenu, ki mu je razlila kri po obrazu. "Ti..." je le zašepetal, ker mu je ogromna teža, ki se je v tistem trenutku zgrnila nanj, preprečila govoriti.

Počakal je še nekaj sekund, nato pa hitro vstal in stekel ven. Ko je prišel do vhoda, je mati v roki še vedno držala cigareto, verjetno novo.

»Notri je,« je komajda izjavil, preden mu ogromen cmok ni dokončno zadušil glasu.

V tišini sta stala, tudi dež je medtem že ponehal. Obema so se po licih pretakale solze, vendar ne tako velike kot že enkrat prej, ko sta v istem prostoru našla mrtvega očeta.

»Odšel bom,« je rekel, ko je minilo nekaj časa.

»Vem,« je odvrnila. »In jaz naj sama pokopljem še sina.«

»Očitno bo to edino dejanje, ki ti je bilo namenjeno kot materi,« je zašepetal.

»Sovražiš me, kajne?« ga je vprašala. »Sovražiš me, ker je tvoj dom uničen in tvoja družina že leta trpi. In naše mesto z vsakim dnem tone globlje v smrt.«

»Mati, jaz še ne bi umrl,« je izrekel in jo roteče pogledal.

»Domovino bom rodil in si sam priskrbel materino mleko.«

»Uničen si,« je zavzdihnila in si prižgala novo cigareto.

»Morda, pa moram vseeno naprej,« je odgovoril.

»Pokopan bo poleg očeta. Samo da veš, ko bi se kdaj vrnil,« je dodala.

»Zbogom,« je izrekel, ji poljubil lice in odšel.

Odpravil se je naprej po ravni poti, ki je vodila v daljavo. Za njim se je klatil vonj po smrti, kot bi po cesti stopicala trupla, ki jih je pravkar uzrl. Na vsakem razpotju bi se vonj lahko razcepil, a mu ni prenehal slediti. Izzvenevati je pričel šele takrat, ko so se v daljavi začele izrisovati temne silhuete. Prepoznal je vojake, ki so stražili vhod v ogromno predmestje. Še dlje, nekje daleč pred njim pa se je zdelo, kot bi obrisi visokih stolpnic nihali v večernem vetru.

Ko je bil le nekaj metrov stran od vojaške kontrole, se je obrnil nazaj in pogledal prehojeno pot. Obstal je na mestu in zrl v

daljavo. Ker tam, od koder je prišel, na poti ni bilo luči, je opazoval, kako se pokrajina počasi spreminja v črno pustinjo»Ste že nazaj?« ga je z nasmeškom na obrazu poklical vojak, ki ga je opazil skozi okno svoje kabine.

»Pa že,« je odvrnil in se približal kabini.

»Dolg dan?« ga je vprašal vojak, ko mu je pregledoval potni list.

»Saj se šele večeri,« je otožno odvrnil.

»Pazite, danes se je množično praznovanje v središču prelevilo v spopad. Namesto veselja takšna žalost,« ga je opozoril vojak in odkimaval z glavo.

»Ko je veselje hišica iz kart, je človeško srce lahko neusmiljena sapa,« je odvrnil.

»Bo že tako. Lepo prosim, kar naprej,« mu je z roko pokazal pot.

Haiku & fotografija

Na natečaj za haiku in fotografijo je bilo oddanih 186 prispevkov. Zaradi velikega števila prispelih kompletov (haiku in fotografija) so bile nagrade podeljene v dijaški in študentski kategoriji. Posebej nagrajena pa sta bila tudi najboljša haiku in fotografija.

Žirija:

Alenka Zorman – članica Haiku društva Slovenije

Janja Jazbec – bibliotekarka

Marko Lakovič – bibliotekar, fotograf

Nagrajenci med dijaki:

1. Martina Potočnik

Haiku sodobnega časa, begunske krize, postavljanja žičnatih pregrad/ograj. Prepletanje naj bi združevalo, ne ločevalo. Haiku je večplasten; domnevno gre za ločitev med dvema ljubljenima osebama, ki sta drug drugemu ves »svet«. Zadošča že, da je žica ločila kraja, v katerih živita, in je zaradi tega pot med njima postala neprehodna. Haiku lahko razumemo kot zapis o težkih aktualnih časih, ko postavljene žice predstavljajo ločnico med življenjem in smrtjo, ali pa kot metaforično oviro, na katero v življenju prej ko slej naletimo.

2. Johana Štefančič

V haikuju gre za intimno izpoved osebe z željo miselnega reseta, ki je hkrati klic na pomoč. Gre za haiku zavedanja, spoznanja, morda jesenskega časa, ki v človeka prinaša več otožnosti, depresivnosti –

zaradi dozorelosti narave, padanja listov z dreves, minevanja barv in toplote ter posledično tudi več »težjih« misli, ob katerih bi se še dež, če/ko bi jih spral, obarval v črno. Morda pa gre v tem haikuju za nek konkreten dogodek, zaradi katerega se je v avtorja/-ico naselila nekakšna črnogledost in si zato želi dežja/nebesnih solz kot razbremenitve, sprostivne.

3. Lenart Tomažič

Čeprav haiku govori o konkretnem športno-zabavnem zimskem dogodku, ga lahko pojmuje širše: v življenju se radost in navdušenje včasih sprevržeta v svoje boleče nasprotje.

Nagrajenci med študenti:

1. Ana Skobe

Haiku o minljivosti časa, ki nas neopazno, drobtinico za drobtinico, razjeda. O bivanju – prisotnosti in hkrati minljivosti v prostoru in času. Tudi človek je samo drobtina, stopinja v vesolju in večnosti, njegove sledi pa so še manjše (drobtinice). Zanimivo je, da avtor/-ica pravi, da sledi sicer nastajajo/ostajajo vsepovsod, a na tleh, kjer je/bo tudi končni »pristanek« slehernega človeka.

2. Eva Ule

Lep haiku iz narave. Voda kot vir življenja (naj bo to potok, reka, jezero ali morje) z odsevom jasnega neba, oblakov, dreves itd. poraja misli o neskončnosti. Človek ob vodi, zlasti ob mirni gladini, lahko »sliši« tišino, t. j. predvsem tišino v sebi, ki je neke vrste meditacija, le-ta pa je tista prava podlaga za poglobitev vase in za porajanje poezije, zlasti haikuja. Lahko bi ga brali kot haiku o sodobnosti časa, ko čas teče vse hitreje, človek pa si med goro obveznosti le stežka vzame čas zase.

3. Arijana Birsa

Ta haiku ni pravi haiku, pač pa je predvsem razumski/filozofski konstrukt, zavedanje o tem, kako človek »ve, da nič ne ve« (Platon). V svoji nevednosti, ko si ne zna, ne more razložiti marsičesa, si razumsko ustvari boga – imaginarno bitje, ki domnevno vpliva na vse in človeka vodi skozi življenje. Ko sprejme to »vero« o vseomogočnosti nečesa/nekoga nad človekom, se še manj pogloblja in razmišlja, se nekako vda v usodo in zato zares ve še manj. Človekovo izmišljanje nadnaravnih likov je tako z željo po razreševanju nepojasnjenega skozi čas prineslo več vprašanj kot odgovorov.

Nagrada za najboljši haiku:

Peter Berkopec

Človek je po svoji naravi socialno oziroma družbeno in družabno bitje. O tem je pred več kot dvema tisočletjema govoril že filozof Aristotel. Ne samo, da smo ljudje družbena (socialna) bitja, temveč smo po svoji naravi altruistični, empatični in želimo sodelovati z drugimi. Še več, potreba po družbeni pripadnosti je človekova najosnovnejša potreba. Človeški možgani naj bi bili ustvarjeni za skupno bivanje; sebičnost in individualnost nista človekovi naravni lastnosti, pač pa so to povezanost, sodelovanje, skrb za drugega in empatija. Pričujoči haiku v kombinaciji s fotografijo govori prav o tem spoznanju. Le kaj bi planinec sam z goro, z doseženim ciljem (vrhom) in radostjo ob taki preizkušnji, z lepim razgledom v daljavo (pa tudi z utrujenostjo po fizičnem naporu), če le-tega ne bi mogel deliti z nikomer? V planinskem svetu je tako tovarštvo/prijateljstvo še bolj izrazito (tudi pozdravljanje, izmenjava/delitev hrane in pijače).

Nagrada za najboljšo fotografijo:**Žan Ticijan Dolar**

Kompozicijsko na tretjine razdeljena fotografija ponazarja nedotaknjen kotiček narave, kjer je le vprašanje časa, kdaj bo vsiljivec pustil svoje sledi. Nedotaknjen/deviški sneg, slepeča in spokojna belina, pod katero počiva zemlja, tihi in s soncem obsijani gozd je vabljev, človeka po-vabi vase, da bi se naužil tišine, da bi v snegu puščal svoje gazi, naredil v njem svoj odtis («angelčka»), da bi z dreves prešerno otresal sneg, morda celo opazoval kakšno žival, se sprostil izven večpomenskega vrveža vsakdana itd. Nekoč je neki pesnik dejal, da je človek pravzaprav »motnja v naravi«. Fotografija in haiku govorita prav o tem: o »vsiljivcu«, ki v tak svet nekako ne spada, čeprav je tudi človek del narave. Fotografija je zelo lepa, fokusirana v »pot« od začetka do nadaljevanja v belo gozdno tišino, v neznano, pod osončene vrhove smrek. Če se še bolj poglobimo v prizor na fotografiji, se nam celo sonce lahko zazdi kot nekakšen vsiljivec, saj bo prej ali slej stopilo belo zimsko odejo.

Ločila me je –
od tebe in od sveta –
ta prepletena žica.

Martina Potočnik

Zdaj naj pada dež,
spere naj mi misli vse,
voda bo črna.

Johana Štefančič

Lepa je zima,
skakalnica na hribu,
zlomljena noga.

Lenart Tomažič

in kamorkoli greš
puščaš drobtinice
sebe na tleh

Ana Skobe

Odsev na vodi.
Misel o neskončnosti
in zvok tišine.

Eva Ule

Človek nič ne ve,
zato ustvari boga.
Potem ve še manj.

Arijana Birsa

dosežem goro
večni razgled zgoraj ni vrh
vrh je tu – z ljudmi

Peter Berkopec

Samotni ta gozd,
v spokojni belini,
vsiljivca vabi.

Žan Ticijan Dolar

preDRAMI se

Ivan Cankar

Na natečaj za najboljše dramsko delo (enodejanko), v znamenju 100. obletnice smrti pisatelja in dramatika Ivana Cankarja, je prispelo sedem dramskih del.

Žirija:

Simona Hamer – dramaturginja in dramatičarka

Barbara Kaiser – bibliotekarka, pripovedovalka in fotografinja

Rok Bozovičar – gledališki kritik, urednik, pisec in praktični dramaturg

1. Job Fridl Jarc: Variacija na Pohujšanje – Geslo – Ljubim roko

Variacije na pohujšanje vzamejo Cankarjevo Pohujšanje v dolini šentflorjanski za inspiracijo na vsebinskem in žanrskem nivoju. V smelo izpisani in kompleksno zastavljeni farsi beremo aktualizirano zgodbo o skorumpiranosti politike, pa tudi kulture. Slednji je skozi lik Pisatelja podeljena velika, celo rušilna in revolucionarna moč, a je na koncu tudi ta podrejena kapitalu. Avtor/-ica skozi duhovite dialoge razgrinja široko paletno družbenih problemov današnjosti; od seksizma, klientelizma, podkupovanja in netransparentnih javnih financ, do vprašanja (kritičnega) posameznika znotraj kapitalističnega sistema, ki se sklene z grenko-sladko mislijo: »Svoboda je izbrati svojo pot, četudi prek Klanca.«

2. Nina Jelovšek: Zlati brki

Zlati brki domiselno uporabijo Cankarjev ikonični podnosni dodatek kot lajt motiv zgodbe. Cankarjev duh se s pomočjo skupine radovednih najstnikov odpravi iskati svoje izgubljene brke in nas tako popelje skozi ključne (časovne in prostorske) postaje pisateljevega življenja, z igrivo vpeljanimi referencami na nekatera dela avtorjevega opusa. Prvine komedije in detektivke avtor/-ica nadgradi s premišljeno uporabo jezika; distinkcija med živahno najstniško govorico in staromodnim cankarjanskim izrazoslovjem je vsekakor presežen element drame.

3. Maruša Sirc: Pohujšanje v dolini ljubljanski

Pohujšanje v dolini ljubljanski je v svoji formi zelo blizu filmskemu narativu, Cankarjevo pohujšanje pa zasleduje in razkrinkava v medijskem prostoru senzacionalizmov in lažnih novic. Izkušnja manipulacij za ceno prodajnosti in branosti je podana skozi zgodbo mlade študentke, nosilke Cankarjeve kritične perspektive. Pohvalna je družbenokritična ost, ki je med drugim usmerjena tudi v problematiko zaposlovanja študentov in mladih ter v prekarne oblike dela.

Job Fridl Jarc

Variacija na pohujšanje – geslo – ljubim roko

1. PRIZOR

Županova pisarna

Svetnik /vstopi, poljubi županu roko/: Ljubim roko!

Županu /mu je nerodno/: Je že v redu.

Svetnik /sede, si oddahne/: Še dobro, da so se volitve tako dobro iztekle.

Župan: Prav res.

Svetnik: Sicer pa. Ali je kdo slučajno dvomil? /mu pomežikne/.

Župan: Jaz ne /mu pomežikne nazaj/. Najbolje, da se kar najhitreje lotimo prenove stadiona, saj je že v zelo slabem stanju.

Svetnik: Tako kot moj račun.

Župan: Tudi za to poskrbimo. /Se glasno zasmeje/. Sreča spremlja pogumne. Sicer pa poznam zanesljivo računovodkinjo. /Se znova zasmeje/.

Svetnik: Bolje, da je.

Župan: Gospa tajnica.

/Tajnica prihiti, župan stopi proti njej in jo zgrabi za zadnjico. Ona se jezno obrne in nehote zaleti v njegov obraz, da jo skoraj poljubi/

Župan /zavzdihne/: To mi deli, miška.

/Tajnica ga odrine, župan sede za pisalno mizo/: No, pokličite zdaj gospo. /Se zadere/: Pokličite jo že vendar. Župan DELA!

Računovodkinja /vstopi, zgrabi županovo roko in jo poljubi/: Ljubim roko.

Župan /pokima, nato predstavi računovodkinjo Svetniku/: Gospa

Novak. O njej sem vam govoril.

Župan /računovodkinji/: Ali je vse tako, kot smo se dogovorili?

Računovodkinja: Vse. Računi so odprti na gospo Vero. Samo še tu podpišite.

Župan /se podpiše, nato ji izroči papir/: Takole.

Računovodkinja: Najlepša hvala. /Odide./

Svetnik: Pametno, da si prenesel račun na svojo ženo. /Odhaja/: Lep dan še naprej.

2. PRIZOR

Gostilna

Svetnik /očitno pozna natakario/: Oho, Tanči. Kako gre?

Natakario: Pa gre. Kaj boš?

Svetnik: Danes je dober dan, lahko en špricer. /Se ozre k polnim mizam, napoti se k tisti, kjer sedi nekdo sam./ Dober dan. A lahko prisedem?

Pisatelj /naveličano/: Če želite.

Svetnik: Oho, slab dan. Se motim?

Pisatelj: Kakšen pa naj bi bil, če sem ob službo?!

Svetnik: Aja.

Pisatelj: Deset let sem delal. Kaj delal? Garal. Doktorat imam, pa ni dovolj, ker nimam zvez, pravega priimka, ker nisem s kom ...

Svetnik: Ja, kaj ste pa delali?

Pisatelj: Urednikovanje, založništvo.

Svetnik: Vidite, v tem je problem. Koga še danes zanimajo knjige? Kdo pa bere, ko je vse na netu. Vidite, jaz delam na občini. Lepa služba /zavzdihne od ugodja/. Nobenih nadur. Pa še dobro lahko poskrbiš zase.

Pisatelj: Kako to mislite?

Svetnik: Ja, saj veste, kako to danes gre.

Pisatelj: Kako?

Svetnik /ga začudeno pogleda/: Ja, tako, ne. Vsake toliko kaj prileti v tvoj žep. Vzemiva, recimo, projekt za obnovo stadiona. Da se ga zgraditi tudi ceneje, pa si zraven. Odpreš račun – vsi ta pravi, ta pametni na občini smo jih odprli ...

Pisatelj /zgrožen/: Kaj hočete povedati? Da si boste nakazali državni denar? Denar ljudi, ki so ga s težkim garanjem pridelali za narodov blagor.

Svetnik /vidi, da ga je polomil/: No, kaj se tako razburjate?! Brez zamere. Mudi se mi ... Me je veselilo.

Pisatelj: Saj ste vendar šele prišli?!

Svetnik: Služba kliče ...

Pisatelj: Mar niste dejali, da ne delate nadur?!

3. PRIZOR

Županova pisarna, drugič

/Župan živčno hodi gor in dol./

Svetnik /prihiti, hoče zgrabiti Županovo roko, ta jo odmakne, zato samo zamrmra/: Ljubim ...

Župan: Nehaj s tem. Saj vem, kdo si.

Svetnik: Zakaj ste me tako urgentno klicali. Stadion odlično napreduje.

Župan /bruhne iz njega/: Pa ne bo več dolgo! /Nato se umiri, stopi bližje Svetniku, ga prime za roko, potegne k sebi, šepetaje govori/: Poslušaj. Neki bebec je pred nekaj meseci vse izdal nekemu zanič pisatelju. In kaj je ta brezveznik naredil?! Bedak, da mu ne moreš drugače reči, je šel in napisal o tem roman.

Svetnik /se začne praskati po glavi/: Res ne vem, kdo bi lahko bil tak bedak, tak bebec.

Župan: Pa ti jaz povem. Tista tajnica. Vedno je bila sumljiva ... Bo že

vidla hudiča! Zlodej babji. /Ukaže Svetniku/: Pripelji jo not.

Tajnica /vstopi/: Prosim?

Župan: To, kar ste naredili, je nezaslišano ...

Tajnica: Kaj!

Župan: Nezaslišano! Odpuščeni ste.

Tajnica: Ničesar nisem storila.

Župan: Me ne zanimate več. Ven!

Tajnica /hoče nekaj reči/.

Župan: Ven, vam rečem. Veeen! /Namigne Svetniku, naj jo spravi ven. Ta ji zapre usta, porine skozi vrata in jih zaloputne/. Ti pa takoj pošlji podkupnino.

Svetnik: Kolk'?

Župan: Kaj vem? Čim več. Stvar je hudo resna.

4. PRIZOR

Pisateljeva soba

Pisatelj /odpira kuverto in iz nje začnejo padati bankovci/: Ti, Zlodej ti. Kaj je zdaj to? Denar?! Na kupe denarja?! /Zgrabi pismo in začne brati/: Spoštovani ... Dolgo nam je že znano vaše finančno stanje. Ker smo prepričanja, da mora sodobni umetnik živeti dostojno, vam izkazujemo naše najgloblje spoštovanje. Predlagamo, da zavržete svoj sedanji knjižni projekt in se pod pokroviteljstvom g. Župana posvetite novemu projektu. Projekt se imenuje Ljubim roko in bo sčasoma prerasel v vsesplošni šentflorjanski kulturni, umetniški in širši družbeni projekt. Spregovorili bi o tem, kako je treba podati roko slehernemu človeku. V znak našega povabila vam prilagamo 15.000 evrov. Vi pa nam v znak vašega pristanka predajte vse datoteke z vašim zdajšnjim romanom.

S spoštovanjem, vaš Župan.

Saj ni res! Mar Župan res misli, da me lahko kupi. Dovolj je! Dovolj iz-

koriščevalcev, roparjev. Dovolj spletkarjev, ničvrednežev z denarjem v žepu. Zmeraj sem bil prepričan, da je edini poklic umetnika kritika in boj ... Edino, kar sem podedoval iz tistih lepih časov, je prepričanje, da umetnik, ki se prilagodi, ni več umetnik.

5. PRIZOR

Županova pisarna, tretjič

Svetnik /priteče ves zadihan/: Gospod Župan, a ste videli?

Župan: Kaj že spet?

Svetnik: Knjiga, izdana je bila. Še huje: nominirana je za najboljšo knjigo leta.

Župan: Kaj!? Kje to?

Svetnik: Nagrada Današnja družba.

Župan: Najbolje, da se majčkeno pomenim z žirijo. Brž pripelji dr. Bolho in dr. Kozla.

Svetnik: Misli berem ... Že čakata pred vrati postave /Ju pokliče/.

/Oba vstopita, Župan jima pomoli roko – približa dlan njunim ustom, da bi jo poljubila, onadva jo vlečeta, da bi jo stisnila, ker ne razumeta tajnega gesla./

Župan /roko izvleče, jo strese, ker sta mu jo močno stiskala, pokaže na stol/: Dr. Bolha, dr. Kozel, sedite, prosim. Eno prošnjo imam, ne prošnjo, ukaz, ker nočem, da kdo sesuje našo družbo, ki smo jo s takim žrtvovanjem gradili.

Dr. Bolha, dr. Kozel: To je?

Župan: Da tisti bedasti pisatelj ne zmaga.

Dr. Kozel: A Ivana mislite?

Dr. Bolha: Ja, sigurno misli Ivana.

Dr. Kozel: Ampak slog je odličen. Sporočilo takisto.

Župan /ga prekine/: Kaj pravita na 20.000?

Dr. Kozel: 50.000 vsak in smo zmenjeni.

Dr. Bolha: Ja, zmenjeni.

/Medtem potrka na vrata, v pisarno pogleda urejena, nova tajnica./

Tajnica: Oprostite, a ste me slišali?

Župan /jima pomigne z roko, naj se že pobereta/.

Dr. Kozel, dr. Bolha: Ja, že greva.

Tajnica /vstopi, se približa Županu in podrgne ob njega s svojim mini krilcem/: Dober dan /mu zgrabi roko in jo poljubi/.

Župan: Dober dan. Zakaj menite, da ste primerni za to delo? Nimate ravno najboljših kvalifikacij ...

Tajnica: Ampak znam vse, čisto vse /ga začne božati/.

Župan /jo za rit poriva z odra/: Pejva tja, da si vas bolje ogledam.

6. PRIZOR

Dvorana, podelitev nagrade

Dr. Bolha: Spoštovani zbrani. Pozdravljeni na letošnji podelitvi nagrade Današnja družba. Letos je naša žirija v ožji izbor uvrstila dve deli. Prvo, Današnji svet, se sooča s problematiko današnjega sveta oziroma današnje družbe. Druga knjiga, Svoboda spola, pa nam oriše problematiko posameznika, problem izbire pravega partnerja in problem sprejetosti v sodobno družbo. Zdaj pa vabim dr. Kozla, da razglasi nagrajenca ...

Dr. Kozel: Z največjim veseljem razglašam letošnjega zmagovalca. To je roman Svoboda spola avtorja Lojzeta Bučarja. Gospod Bučar, prosim, da pristopite k besedi.

Bučar /pride majavo na oder in začne pijano jecljati/: Najlepša hvala. Ogromno mi to pomeni in povem vam, kakšen napredek je to za družbo. Ta knjiga, ki piše o ljudeh, odrinjenih od družbe, je doživela tak odziv. To našo družbo pokaže kot iskreno, moderno, brez predsodkov ...

7. PRIZOR

Pisateljjeva soba

Pisatelj /sedi s kavo na mizi/: Svoboda je izbrati svojo pot, četudi prek Klanca. Toda kako čudno sorodni sta svoboda in lakota. Lakota je imeti nič in svoboda je biti nič v tej naši dolini šentflorjanski ... / pogleda na kavo/ Ob skodelici kave, na srečo.

Nina Jelovšek
Zlati brki

PRIZOR 1

(Ris in Neva stojita ob grobovih, Elis se skriva za grmom. Krokarja čepita na drevesu, megla se zviija pod nogami in daljni glasovi strašijo le boječe.)

Pripovedovalec: Zelo nespametni otroci so se odločili, da bodo dokazali svojo hrabrost in pogum na strašnih Žalah. Čakali, da postanejo kaj drugega kot prestrašeni nadevani piščanci.

Neva: Dajmo, no! Ne bodi taka strahopetka! (Grm zašumi.) Premakni bližje svojo rit!

Ris: Svojo smrdljivo rit.

Neva: Kaj še čakaš?

Ris: Mrtvi se ne bodo sami obudili!

Ivan Cankar: (Ob drevesu, kjer ga nihče ne opazi) Nekateri se.

Neva: Dajmo, potrudi se! Če ne, boš reva za vedno!

Ris: Hočeš biti reva?

Ivan Cankar: (Še vedno ga nihče ne opazi.) Uh, jaz ne bi rad bil.

Neva: Reva si!

Ris: Spravi se sem ali pa pridem pote!

Elis: (Krokarja mečeta na Elisa kostanje in se hihitata.) N-nočem. Ne pridem.

Ivan Cankar: Nisem si mogel pomagati, da le ne bi bil opazil, kako mučita dragega prijatelja.

(Ris zakriči, saj poprej ni opazil tujca in skoči v Nevino naročje.)

Ivan Cankar: Prosim vas, vpitje ni potrebno.

Ris: (Skoči iz naročja.)

Ivan Cankar: Fantič, ki čepi ob grmu, se boji kamnitih poslovil in globoko zakopanih krst pod zemljo?

Neva: Prej bi rekla, da se boji zombijev, vampirjev in demonov, ki ga bodo zvelkli v pekel in ne v nebesa.

Ivan Cankar: Če bom bil slučajno kakšnega videl na opodanskem sprehodu, bom velel.

Elis: (Osramočeno počepne za grm.)

Ivan Cankar: Pristopi mladenič. Nič žalega vam ne bom storil. Le svojo dlan ponujam v pomoč. Nobena zver ne bo skočila za koščeni vrat, dokler varujem spokojni park.

Neva: Poslušaj ga.

Ris: Zares ga poslušaj. Govori kot kakšen tepec!

Neva: Govori kot izobraženec. Kar tebi s tistimi šuti nikoli ne bo uspelo.

Ris: Važno je sodelovati.

Elis: (Se opogumi in zaupa Ivanovim klicem.)

Neva: Bravo! Tako se dela.

Ris: Ne morem verjeti. Še pred minuto si ga klicala boječka.

Elis: (Ne opazi velike korenine, ob katero se spotakne. Pade skozi Ivana, ki je v resnici duh. Neva je navdušena, Ris prebledi.) Ddduh.

Neva: Moje oči so pravkar uzrle nekaj najlepšega pod soncem!

Ivan Cankar: Hvala za kompliment, ampak res ne vem, kako je lahko padec ubogega človeka nekaj tako čudovitega. Če pa govoriš o mojih brkih, so res krasni.

Ris: Vedel sem, da so resnični!

Neva: Ne, pa nisi. Boštjana si privezal na drevo, ker je trdil, da je videl duha. Nisi mu verjel!

Ivan Cankar: To je bilo skrajno neprijazno.

Neva: Takšen pač je. Skrajno neprijazen.

(Elis obleži na tleh. Ris skuša zbežati, a se spotakne ob isto vejo, pade

skozi Ivana in telebne na Elisa, ki otožno zastoka.)

Neva: Edina punca sem tukaj in imam več jajc kakor vidva!

Ivan Cankar: Štetje poguma v sodobnem času po številu jajc se mi je vedno zdela fansciantna domislica. Katera jajca so? Kokošja, prepeličina, kačja?

Neva: To ne gre tako. Niso prava jajca.

Ivan Cankar: Kakšna pa potem? Metaforična? Zanimivo ...

Neva: Amm ...

Ivan Cankar: Bi možakarja pomirilo, če vas bi bil povabil na kuhano vino?

Ris: Otroci smo! Vina ne smemo piti.

Ivan Cankar: Vsekakor. Potem pa vas povabim na to, kar pije današnja mladina.

Elis: Kako, če pa ste duh?

Ivan Cankar: Presenečen bi bil, če bi vedel.

Ris: Mudi se mi.

Ivan Cankar: Moje roke so vam vedno odprte.

Ris: Če so pa prosojne!

Neva: Jaz grem, z vama ali brez. Videti hočem, kako je biti duh.

Elis: Tudi jaz grem.

(Odpravijo se h grobu Ivana Cankarja, kjer se odpre prehod. Ris se zadnji trenutek odloči, da jim bo sledil.)

PRIZOR 2 – PODZEMNI ROV

(Hodijo po podzemnem rovu.)

Ris: Tu živiš? Obupno je.

Neva: Meni se zdi fantastično.

Elis: Mene je strah.

Ris: Vse, kar je srhljivo, se ti zdi fantastično.

Pam: Poglej ga. Sveti Ivan Cankar. Možakar, ki mu je uspelo.

Guliver Plemeniti II. : Bu!

Ivan Cankar: Ne zmenite se zanju. Samo hudobna sta.

Pam: Seveda, hudobna sva. Ker je to vse, kar znava! Ne piševa čednih zgodbic in pesmi, ki jih potem nihče noče objaviti!

Elis: Smo že blizu?

Pam: Jeclja!

PRIZOR 3 – GROBNICA MODERNE

(Stopijo v sobo z veliko okroglo mizo. Kralj Matjaž ima okoli zavito brado in trdno spi, France Prešeren gleda v prazno, Dragotin Kette v kuhinji pripravlja čaj, Župančič in Murn igrata poker.)

Kette: Krasno! Ravno skuham čaj, pa pride še več ljudi! (Vrne se v kuhinjo.)

Cankar: To so moji prijatelji.

Ris: Izjemno. Vsi so depresivni. (Pomaha Prešernu pred očmi.) In še naliva se z alkoholom.

Prešeren: To je čaj! Ivanova mati se še ni vrnila s kavo.

Cankar: Saj jo bo prinesla!

Kette: (Iz kuhinje) Ne, ne bo!

Cankar: Naj vam pokažem svojo zbirko. (Odpelje jih v knjižnico, kjer sta le Elis in Neva navdušena nad knjigami, Ris se pači.)

Neva: Krasne so.

Cankar: Kako veš? Saj jih še nisi videla. (Pokaže jim vitrino, kjer skriva svoj dragoceni zaklad.)

Ris: To so ...

Kette: (Iz kuhinje) Brki. Čisto pravi brki!

Cankar: Krasni so, kaj ne? Najbolj čudoviti pod soncem. Samo še zlati mi manjkajo.

Ris: Brki ne morejo biti zlati.

Cankar: Lahko, če jih pozlatiš. Ampak sem jih izgubil.

Neva: Potem pa jih pojdimo iskat.

Kette: Ne priporočam. (Postreže jim s čajem in piškoti.)

Cankar: Moj je mrzel.

Kette: Ne grem se več! Omisli si služabnico!

Elis: Kje bi lahko bili?

Cankar: Težko velujem. Doma na Vrhniki, na Dunaju na univerzi ... Mogoče sem jih izgubil kar na prehodu.

Neva: Našli jih bomo!

Ris: (Zavzdihne.) Zakaj jaz?

Ivan Cankar: Primate se za moj plašč. Potovali bomo skozi prostor.

PRIZOR 4 – CANKARJEVA ROJSTNA HIŠA

(Prispejo v Cankarjevo rojstno hišo, še vedno je noč.)

Cankar: Počakajte tu. Kmalu se vrnem. (Odide v hišo.)

Ris: (Viha nos nad hišo.) Kakšna razbitina.

Elis: Kaj je to? (Deček in deklica ležita na travi in jesta suhe hruške.)

Ris: Mi dasta kakšno? (Ne deček ali deklica ga opazita.) Kaj za vraga?

Neva: Osupljivo!

(Ženska ima v roki pleteno košaro in otroci se zbirajo okoli nje. Ugotovi, da je prazna. Ne sliši se, kaj govorijo, ampak deklica pokaže na fantiča in ta prikima. Mama se usede na leseni štor in zajoka.)

Cankar: Nisem jih našel. Pojdimo. (Primejo se za njegov plašč.)

PRIZOR 5 – LADJICA NA LJUBLJANICI

(Ladjica pljuje po reki Ljubljani.)

Ris: Zakaj smo tu?

Cankar: Ker naravnost obožujem Ljubljano.

Ris: (Ne opazi, da se približuje robu ladje in skoraj pade čez. Elis ga pravočasno ujame.)

Cankar: Kot iz sanj. (Zasanjano zre Ljubljano pod lučkami.)

Neva: Zmaj! Pravi zmaj!

(Ljubljanski zmaj bruhne ogenj in pristane na obzidju gradu.)

Ris: (Obnemi.) No, to pa je carsko!

Cankar: Na Rožniku sem preživel prečudovit čas. Tu sem pisal, risal in se igral z otroki.

PRIZOR 6 – HIŠA NA ROŽNIKU

Cankar: Hitro bom.

Ris: Upam, da res.

Neva: Ne laži. Vem, da uživaš!

(Obstrmijo ob prizoru. Majhni otroci tečejo po dvorišču s knjigami in umetniško narisanimi risbami. Ljudje prinašajo pogače in kruh do hiše.)

Ris: Čudno.

Neva: Dol!

(Dva duhova zletita nad glavami. Hiša in okolica izgineta. Znajdejo se v bolnišnici med bolnimi ženami.)

Elis: Duhovi.

Zlodej: (V plašču in z žezlom leti po sobi.) Duše, hočem duše! Vaše duše!

Neva: Ne damo ti jih! Gremo ven. Takoj! (Zlodej jo zgrabi za kapuco.)

Ris: Daj jo dol!

(Elis zamiži, Cankar vskoči vmes in duhovo žezlo vrže skozenj, ta poleti za njim kakor pes za žogico.)

PRIZOR 7 – DUNAJ

Ris: Kaj je ta kraj tako poseben?

Cankar: Študiral sem tu.

Ris: Po vseh teh letih ste se rešili šolskega trpljenja in zdaj bi se radi vrnili sem not?

Cankar: Če so tam moji brki, potem vsekakor.

Ris: Upam, da vam ti brki zgorijo.

Cankar: Da si olajšam dušo in da smo na isti strani, na smrt sem sovražil šolo.

Ris: Tudi jaz.

(Cankarja čakajo na leseni klopi.)

Elis: Ste jih našli?

Cankar: Na žalost nisem. (Utrne se mu solza. Neva krikne, Elis stopi na prste in obriše solzo ter se tiho hihita.) Hvala, mladenič. Nekje v žepu bi moral imeti robček.

Ris: Kaj? Zakaj samo jaz ne dojamem?

(V solzi so se skrivali zlati brki. Cankar je počil solzico in brki so se povečali.)

PRIZOR 8 – POKOPALIŠČE

Cankar: Hvala vam za pomoč. Zdaj pa imam svoje brke.

Ris: Če je bilo res vredno.

(Cankar ugrizne svoje brke. Vsi obnemijo.)

Cankar: Kaj? Odlični so.

Ris: Narejeni so iz las. Zlatih las! Ogabno! Kaj pa bodo? Vas naredili nesmrtni?!

Cankar: Samo nesmrtno vesele. (Odvije zlat papir.) Vidite? Čokolada je. (Družčina pade v veseli krohot.)

Maruša Sirc

Pohujšanje v dolini ljubljanski

1. PRIZOR

PISARNA: *Dogajanje se začne v pisarni, polni ljudi. Tipkajo na računalnike. Med njimi hodi mlado dekle, ki pobira papirje z njihovih miz.*

INES:

(glas v ozadju)

Sem Ines Cerar, dvajsetletno dekle, in poleg študija slavistike delam za časopis Slovenska resnica. Obožujem dramatiko in pisanje na sploh. Ta ljubezen se je začela že v zgodnjih letih ...

DOM: *Vse, o čemer govori, je prikazano na sliki. Vas, hiša ...*

INES:

Kot otrok sem odraščala v majhni vasici na Gorenjskem. Živelimo v majhni hiši ob klancu, ki je vodil do reke Kokre. Kot otrok sem bila pridna, ampak sem sovražila šolo. Učiteljica je spraševala prelahka vprašanja, jaz pa sem jo rada popravljala.

SPOMIN: *Učilnica 2. razreda. Učiteljica stoji pred klopjo male Ines.*

UČITELJICA:

No Ines, Ivan se je vstal ob sedmih in Oton 15 čez sedem. Koliko minut kasneje se je vstal Oton?

Ines ne odgovori, učiteljica pa jezna ponovi vprašanje.

INES:

Koliko minut kasneje JE vstal. Brez se.

Otroci v razredu se smeji, učiteljica pa se razjezi in jo pošlje k ravnatelju.

POD MOSTOM: *Otroci se igrajo, kopajo, pogovarjajo.*

INES:

Veliko raje sem pisala in se igrala s prijatelji pod mostom, blizu doma. Ampak življenje ni bilo samo igra ...

MAMA: *Posnetki mame, ki kuha, pospravlja in pomaga otrokom, jih ošteva, ko naredijo nekaj narobe.*

Oče je delal v tujini in za otroke je skrbela naša mama. Bili smo samo štirje, ampak nas je bilo težko ukrotiti. Moja mati je glavni razlog, da danes sem to, kar sem, in za to sem ji neizmerno hvaležna.

OKOLICA: *Posnetki njenega doma, okolice, gora, reke ...*

INES:

Sicer ljubim svoj dom, družino in kraj, kjer živim, ampak me nikoli ni osrečil. Vedno sem sanjerala o Ljubljani, o ulicah, ki pokajo po šivih od življenja, o možnostih, ki jih ponuja, in ljudeh, ki jo naredijo bolj prefinjeno, omikano in sodobno ...

SOBA + PRIHOD V LJUBLJANO: *Ines vzhičena pakira v kovček obleke, pisalne bloke in zvezke. Poslovi se od domačih. Z vlakom pride v Ljubljano.*

INES:

... in ko sem dopolnila devetnajst let, so se mi sanje izpolnile. Presešla sem se v Ljubljano, da lahko začnem študij slavistike, in dobila sem študentsko delo, ampak odkar sem tu, se mi svet slika v popolnoma drugi luči in želim si, da bi se lahko zopet igrala ob reki.

PISARNA: *Ines prinese papirje, ki jih je pobrala, h glavni urednici. Položi jih na mizo in želi oditi, a jo urednica zadrži.*

UREDNIKA:

Ines, sedi.

(Ines sede)

Slišim, da ti gre v pisarni dobro, in rada bi, da do konca tedna sestaviš intervju z osebo po svoji želji. Deset zanimivih vprašanj. Zanimivih za ljudstvo, seveda.

INES:

(prestrašeno prikimava)

Z veseljem. Do petka bo intervju na vaši mizi.

Odide iz pisarne glavne urednice, vzame svoje stvari in odide skozi vrata časopisa.

ULICA: *Vesela se sprehaja po ulici do stanovanja, kjer živi. Opazuje promet in ljudi, ki ji hitijo naproti. Zdi se srečna.*

STANOVANJE: *Odklene vrata stanovanja in vstopi v razmetan prostor, poln papirjev in slikarske opreme. Izza platna se prikaže postava mladega fanta z brki.*

INES *(glas v ozadju):*

To je moj sostanovalec. Vinko. Je mlad, obetaven slikar.

Fant si obriše roke in sname od barve umazan predpasnik.

VINKO:

Živijo! Kako je bilo pri časopisu?

INES:

(pregleduje pošto)

Vse isto ... *(vzhičeno)*

No, sem pa dobila svojo prvo novinarsko nalogo. Narediti moram zanimiv intervju.

VINKO:

O izjemno! Res sem vesel zate.

(objameta se)

In ... koga boš intervjuvala?

INES:

Ne vem še. Se bom še odločila. Zdajle sem še preveč navdušena nad idejo o tem, da bo moj intervju objavljen v časopisu. Upam, da bo kdaj tudi katera od mojih iger. Res bi rada videla, kako uprizorijo Služabnike, Na hribu, Služabnik Janez in njegova pravica ...

VINKO:

Jaz bi rad videl, kako uprizorijo Za dobro države.

INES:

Predstavljaljaj si, da si jih bodo lahko ljudje ogledali v Drami.

VINKO:

Vse se lahko zgodi ...

INES:

(se zasmije in sarkastično odgovori)

Prej bom umrla zaradi padca po stopnicah.

VINKO:

Nikoli ne veš. In kako bova proslavila ta dosežek?

INES:

Kave bi!

VINKO:

Seveda, kot po navadi. Samo očistim čopiče.

Ko Vinko pospravlja slikarsko opremo, Ines stopi proti platnu in opazuje sliko. Naslikan je pojoč okostnjak, pritrjen na harfo, na katero igra okrogel možki. Okrog njega pa se zgrinja tisoče vojakov.

INES:

Vov!

VINKO:

Ti je všeč?

INES:

Izjemna je!

2. PRIZOR

KAVARNA: *Ines in Vinko sedita za mizo ob oknu. Opazujeta mestni vrvež in srkata kavo iz skodelic.*

INES:

In, kje si dobil inspiracijo za svojo sliko?

VINKO:

Zdi se mi, da v vojni pač je tako. Vojaki samo poslušajo, kako »igrar-
jo« glavni, vseeno pa jim je za posledice.

INES:

(zase)

Izjemno. Kako si jo poimenoval?

VINKO:

Oda vojnam sveta.

INES:

In kdaj jo boš razstavil?

VINKO:

(se zasmеje)

Zdaj vem, kako se bo počutila oseba, s katero boš opravila intervju.

INES:

(zakašlja, ker je prehitro pogoltnila kavo)

Že vem! Intervju bom naredila s tabo. Mislim, da se mora pravi
talent razkriti, in to je tvoja priložnost.

VINKO:

(nejevoljno)

Prav.

Smeje se rokujeta in naprej pijeta kavo.

STANOVANJE: *Ines in Vinko sedita na kavču in opravljata intervju.*

INES:

V redu, še zadnje vprašanje! Kaj bi bili danes, če se ne bi ukvarjali z
umetnostjo?

VINKO:

Verjetno bi bil odvetnik. Nekaj časa sem študiral pravo, ampak je bilo
to zame preveč stresno. Srečo mi nudita le umetnost in slikanje.

INES:

(izklopi diktafon na telefonu)

Tako! Pa sva. Res najlepša hvala za tvoje sodelovanje.

VINKO:

Z veseljem ti pomagam. Kaj pa veš, mogoče pa to lahko pomaga meni.

INES:

Ja, vsi bojo naročali tvoje slike. To bo dobro zate.

(vstane)

Jaz bom intervju pretipkala in ga poslala urednici in eno kopijo tudi tebi. Upajva, da je dober!

(nekaj premišljuje, nato pa se nečesa spomni)

Zakaj si pustil študij prava?

VINKO:

Ni mi ugajal. Pred prvim izpitom sem prodal knjige in denar zapil.

Neumna stvar, ampak pravilna odločitev.

Ines se zasmеji in prične pisati.

3. PRIZOR

PISARNA: *Ines sede na stol pred glavno urednico. Ta ji v roke pomoli kos popisanega papirja.*

UREDNIKA:

Z intervjujem sem osebno zadovoljna, v njem vidim veliko potenciala ...

INES:

(z žarečim obrazom)

Najlepša hvala, res, to mi ...

UREDNIKA:

Ampak ni zanimiv. Našim bralcem je vseeno, kdo je ta nadobudni slikar in kakšno je njegovo delo. Zanima nas zgodba za njim. Spor-

na zgodba. In o njegovi preteklosti smo našli incident, ki je zelo zanimiv, če ga le še malo napihnemo. To bo dobro zate in zanj.

INES:

(zmedeno pogleda)

UREDNICIA:

Preberi si spremembe.

Ines začne z branjem in ugotovi, da so njene besede popolnoma spremenjene.

INES:

Kaj je to? Tega nisem nikoli napisala in ta vprašanja so vzeta iz konteksta.

UREDNICIA:

Vem, ampak to bo bolje za bralce. Prvič jim s tem damo boljšo zgodbo, drugič pa ublažimo posledice ob razstavi njegove kontroverzne slike.

INES:

Kontroverzne slike? Pa saj niste normalni. Ta slika je izjemna. V zameno pa ga boste v zaključku intervjuja klicali, citiram: »Faliran študent prava s težavami alkoholizma,« kje ste to sploh našli? Ta »incident« ni javen. In on sploh nima teh težav. Kaj vi nikoli ne naredite napake? In da ga alkoholik kličete v mojem imenu! Tega mu ne morem naredit.

UREDNICIA:

To je samo za narodov blagor.

INES:

Ja, mi se vsi borimo za narodov blagor, ampak pri tem nategujemo drug drugega!

UREDNICIA:

Žal mi je, da tako mislite. Intervju bo objavljen v ponedeljek. Kljub vašim pripombam!

INES:

V ponedeljek? Lepo. Takrat pa me žal ne bo nazaj v pisarno. Dajem
odpoved.

Odvihra iz pisarne.

STANOVANJE:

Ines s kovčki stoji pred vrati.

INES:

Še enkrat, žal mi je za to, kar se bo zgodilo.

VINKO:

V redu je. Če že zdaj nimam nič, ne bom nič izgubil. Vseeno ti ni
treba oditi nazaj na Gorenjsko.

INES:

Moram. Tam so ljudje dobri. Vedno sem mislila, da v Ljubljani živijo
odprti, dobrosrčni ljudje, ampak so me razočarali s svojo brezobzir-
nostjo in sebičnostjo!

VINKO:

No, pomiri se. Daj Ljubljani še eno priložnost!

INES:

Ne. Študirala bom tu, ampak tu ne bom živela, niti če mi plačaš.

(zasmejeta se)

Adijo Vinko, in srečno!

VINKO:

Uživaj doma, se vidimo!

*Objameta se in Ines odide (igra glasba Siva pot). Kamera ji sledi do
vlaka in film se konča, ko se njegova vrata zaprejo.*

Mestna občina
Ljubljana

Mestna knjižnica Ljubljana
metaFORA, poHAIKUj, preDRAMl se
Nagrajeni prispevki 2017/18

Izdala in založila: Mestna knjižnica Ljubljana
Zanjo: mag. Teja Zorko
Uredil: Rok Dežman
Oblikovala: Ingrid Verdnik Pal

Ljubljana 2018

10^{LET}

mestna
knjižnica
ljubljana

Kersnikova 2, 1000 Ljubljana
www.mklj.si